

ZTP ELI ZUCHTTAUGLICHKEITSPRÜFUNG

Satu Alanko

ZTP on kirjainyhdistelmä, joka esiintyy joidenkin bokserien nimen yhteydessä ja ZTP-testistä puhutaan usein mm. Bokseri-lehdessä. Mistä ZTP-testissä on kysymys, mitä siinä tapahtuu ja miten tämä liittyy bokserinjalostukseen?

Mikä ZTP on?

ZTP-testi eli Zuchttauglichkeitsprüfung on saksalainen bokserin jalostustarkastus, jossa tutkitaan yksittäisen yksilön soveltuvuus jalostukseen. ZTP:n läpäiseminen on Saksassa edellytys bokserin jalostuskäytölle eli ilman vanhempien hyväksytyä ZTP-testiä bokserin pentuja ei siellä rekisteröidä. ZTP on bokserien alempi jalostustarkastus, jolla pyritään karsimaan luonteeltaan tai ulkomuodoltaan soveltumattomat koirat pois jalostuksesta, eikä ZTP:hen ole muita ennakkovaatimuksia kuin hyväksytyt lonkkakuvaustulos (A-C) ja vähintään 12 kuukauden ikä. Toisella, ylempällä saksalaisella jalostustarkastuksella eli ns. Körungilla pyritään puolestaan löytämään jalostukseen erityisesti suositeltavat yksilöt ja siihen on ennakkovaatimuksina tiettyjä koe- ja terveystutkimustuloksia.

ZTP:llä pyritään siis Saksassa varmistamaan jalostukseen käytettävien bokserien riittävä rodunomaisuus sekä luonteen että ulkomuodon osalta. Lisäksi ZTP:ssä koirista kerätään merkittävä määrä informaatiota, joka mahdollistaa kannan perusteellisen seurannan. Läpäisykriteerien voi sanoa ZTP:ssä olevan selvästi kovempia luonteen kuin ulkomuodon kohdalla, vuosittain Saksassa testataan noin 400 bokseria, joista yleensä vain yksi tai kaksi hylätään ulkomuodon osalta ja kolmisenkymmentä luonteen osalta. Kaikkiaan hylkäysprosentti on 2000-luvun alussa ollut 7-8 prosentin luokkaa.

Mikäli koira hylätään ZTP-testissä luonteen tai ulkomuodon takia, se voi kerran osallistua testiin uudestaan. Mikäli koira hylätään toisessakin testissä, se saa elinikäisen jalostuskiellon Saksassa

Tuomareina ZTP-testissä saavat olla vain saksalaiset Körmeister-pätevyyden hankkineet rodun erikoistuomarit. Körmeisteriksi aikovan on omattava kokemusta kasvatustyöstä, ulkomuotoarvostelusta sekä useamman bokserin kouluttamisesta suojelun kolmosluokkaan. Tuomarikoulutuksesta vastaa Saksan Bokseriklubi ja se kestää useita vuosia. Körmeisterit perehtyvät nimenomaan oman rotunsa eli bokserin ominaisuuksiin ja erityispiirteisiin. Tällä hetkellä bokserien Körmeister-pätevyyden omaavia tuomareita on 12.

Myös muilla saksalaisilla palveluskoiraroduilla, mm. dobermanneilla ja rottweilereilla on omat jalostukseen soveltumista mittaavat ZTP-testinsä, dobermanien testejä on nähty useasti Suomessakin. ZTP-testit ovat kuitenkin rotukohtaisia, ja vaikka niissä kaikissa pyritään testaamaan koirien luonnetta ja ulkomuotoa, testien sisältö vaihtelee rodusta toiseen aika lailla. Yhteistä näillä kuitenkin on se, että luonneosuutta testataan muun muassa suojeluosuudessa.

Alunperin Saksassa testiin mentiin harjoittelemattomille koirilla, koirien tuli hyökätä puolustamaan ohjaajansa ilman edeltävää harjoitusta. Tuolloin ne tosin saivat sitten purra muuallekin kuin hihaan. Noista ajoista on yhteiskunnallinen tilanne ja koirien pitokulttuuri sekä epäilemättä koiratkin muuttuneet. Aiemmin oli ainakin Saksassa hyväksyttävää päästää koiransa mahdollisten rikollisten tai omaisuutta uhkaavan ulkopuolisen kimppuun ja bokseritkin olivat huomattavasti aggressiivisempia kuin nykyään. Edelleen kuitenkin odotamme bokseriemme rohkeuden riittävän meitä puolustamaan, tosin nyt pyrimme ne tehtävään kouluttamaan enemmän saalisvietin ja leikin kautta. Nykyään Saksassakin testiin harjoitellaan, se on itsestäänselvyys. Kouluttaminenkaan ei kuitenkaan riitä, mikäli koirassa ei niitä ominaisuuksia ole, joita testin läpäisemiseksi tarvitaan.

Mitä ZTP:ssä tapahtuu?

ZTP:n järjestämisohjeissa bokserin luonneominaisuuksien kuvataan vaikuttavan ensisilmäyksellä ristiriitaisilta: bokseri on ystävällinen ja hyväluontoinen koira, joka leikkii mielellään ystävien ja ystävällisesti käyttäytyvien vieraiden kanssa. Toisaalta bokseri on tosi paikan tullen rohkeutensa, taistelutahtonsa ja suojeluviettiänsä ansiosta valmis suojelemaan ja puolustamaan omia ihmisiään. Jotta nämä vastakohtaiset ominaisuudet voivat yhdistyä yhdessä ja samassa koirassa, on bokserilla oltava tasapainoinen hermorakenne ja itsevarma luonne. Juuri näitä ominaisuuksia on ZTP-testi kehitetty mittaamaan.

ZTP koostuu kahdesta osasta, ulkomuodon arvioimisesta ja luonteen testauksesta. Käytännössä luonteen arviointi on käynnissä koko testin ajan. ZTP-testi tulee suorittaa seuraavassa järjestyksessä:

1. luonteen arviointi, johon kuuluu
 - a) koiran tarkastelu ja hermorakenteen arviointi silmien värin, purennan ja mittauksen yhteydessä sekä laukauspelottomuutta testattaessa
 - b) viettivoiman, rohkeuden ja kuormitettavuuden testaaminen
2. ulkomuotoarvostelu.

Käytännössä ZTP alkaa luoksepäästävyuden testaamisella, jossa ohjaaja kuljettaa koiran löysällä hihnalla henkilöryhmän läpi tuomarin luo eikä koira saa tässä reagoida arasti tai aggressiivisesti. Samassa yhteydessä tuomari tarkistaa ja määrittää koiran purennan, silmien värin sekä mittaa koiran säkäkorkeuden, rungon pituuden sekä rinnan syvyyden. Silmien väri ei saa olla vaaleampi kuin 4b, jotta koira voidaan katsoa jalostuskelpoiseksi. Samoin ei sillä saa olla selvästi vinoa purentaa. Koiran käyttäytymistä tarkkaillaan näiden tutkimusten yhteydessä koko ajan.

Tämän jälkeen katsotaan koiran liikkeet, koiraa juoksutetaan kytkettynä laajassa kaaressa aivan kuten näyttelyssä kunnes tuomari on tehnyt merkintänsä koiran liikkeistä. Heti liikearvostelun jälkeen tapahtuu laukauskoe, jossa ohjaaja kytkee koiran irti taluttimesta ja seurauttaa koiraa vapaana. Noin 20 askeleen etäisyydeltä ammutaan vähintään kaksi laukausta, joista koiran ei tule välittää. Koira saa kuitenkin reagoida laukauksiin, mutta se ei saa käyttäytyä pelokkaasti tai aggressiivisesti. Koiran hermorakennetta tarkkaillaan

testin joka osassa, ja mikäli siinä havaitaan heikkoutta, suljetaan koira testistä pois.

Luonnekokeen toinen osa on suojeluosuus, joka mittaa koiran suojeluviettiä, rohkeutta ja kuormitettavuutta. Käytännössä suojeluosuus suoritetaan niin, että tuomari osoittaa suojeluvälineillä olevalle maalimiehelle suojelupiilon, josta hänen tulee hyökätä tuomarin ohjeiden mukaan ohjaajaa kohti. Ohjaaja jättää ensin koiransa neutraalille henkilölle pidettäväksi, ja jälleen tässä pitovaiheessakin tarkkaillaan koiran käyttäytymistä. Koiran jätettyään ohjaaja siirtyy sitä piiloon kohti, jossa maalimies on odottamassa, noin 30-40 askeleen päähän koirasta. Matkalla kohti piiloon ohjaaja saa kutsua ja kannustaa koiraansa. Kun ohjaaja on piilon tasolla, hyökkää maalimies häntä kohti ja tuomarin merkistä koira päästetään puolustamaan ohjaajaansa. Koiran tulee heti käydä

kiinni maalimiehen suojahihaan ja pitää otteensa maalimiehen uhasta ja kahdesta koiraan kohdistetusta iskusta huolimatta.

Piilosta hyökkäyksen jälkeen seuraa maalimiehen pakoyritys, jossa hän pakenee vähintään 50 askelta koirasta pois päin, noin puolet matkasta juosten. Sitten maalimies kääntyy ja uhkaa koira huutaen ja uhkaelein. Tällöin tuomarin luvalla koira lähetetään maalimieheen kiinni ja koiran tulee uhasta välittämättä käydä rohkeasti ja

määrätietoisesti suojahihaan kiinni ja pitää otteensa uhan alla. Tuomarin käskystä maalimies lopettaa hyökkäyksensä ja koiran tulee pysyä maalimiehen luona kunnes ohjaajalle annetaan lupa noutaa koira.

ZTP:n järjestämishojeessa ei puhuta hihasta irrottamisesta

mitään, mutta käytännössä monet tuomarit ovat tätä edellyttäneet. Saksan Bokseriklubin jalostustarkastuksista vastaavalla tuomarilla olen kuitenkin saanut sellaisen ohjeen, että koiran ei tarvitse testiä läpäistäkseen irrottaa käskystä. Tosin käskystä irrottaminen usein tekee hyvän vaikutuksen tuomariin.

Taistelutilanteen loputtua tulee bokserin olla heti normaalissa mielentilassa ja antaa koskea itseään. Tuomarit ovat toteuttaneet tätä testin osuutta hyvin vaihtelevasti, toiset eivät mitenkään, toiset tuomarit koskevat itse koiraan, eräs vaati sivukuljetuksen ja toiset haluavat maalimiehen koskevan koiraan. Viimeinen näistä vaihtoehdoista on minusta varsin ristiriitainen, varsinkin kun Saksassa on nykyään erittäin yleinen tapa hakea bokserista puolustuskäyttötymistä siten, että maalimies uhkaa ja nipistelee paljaalla kädellään koira. Neutraalin ihmisen kosketukseen tulee bokserin minusta tietysti suhtautua avoimesti.

Tähän päättyy ZTP-testin luonneisuus ja puruosuuden jälkeen tuomari kertoo näkemyksensä koiran luonteesta ja onko koira hyväksyttävästi suorittanut luonneisuuden testissä. Seuraavana on ulkomuotoarvostelu, jossa tuomari kirjaa yksityiskohtaisesti nelisivuiseen kaavakkeeseen kaikki rakenteen ja luonteen yksityiskohdat. Ulkomuotoarvostelun päätteeksi tuomari antaa vielä suullisen lausunnon testattavan koiran rakenteen hyvistä puolista ja heikkouksista, ja kertoo onko koira läpäissyt testin ulkomuoto-osuuden.

Testi tehdään yleensä ryhmittäin niin, että kaikki koirat tulevat yksi kerrallaan ensin luoksepäästävyyškokeeseen, mittaukseen ja ampumiskokeeseen, sitten kaikki peräkkäin suojeluosuuteen ja lopuksi ulkomuotoarvosteluun. Yksittäinen koira ei siis tee näitä osuuksia peräkkäin.

ZTP-lomake

ZTP:ssä tarkasteltavat asiat kerätään kaikki laajalle nelisivuiselle lomakkeelle, josta omistaja saa oman kappaleen mukaansa. Kaikki lomakkeen tiedot siirtyvät myös Saksan Bokseriklubin tietokantoihin.

Lomakkeen ensimmäiselle sivulle kirjataan koiran nimi, rekisterinumero, lonkat ja mahdolliset muut terveystiedot kuten spondyloosi- ja sydäntutkimustulos (saksalaiset). Lisäksi sivulla näkyy koiran vanhempien, koiran kasvattajan ja omistajan tiedot. Ensimmäiselle sivulle kirjataan myös koiran mitat eli säkäkorkeus, rungon pituus ja rinnan syvyys. Samoin kirjataan saksalainen värikoodi (koodi kuvaa keltaisen ja tiikerijuovaisen eri sävyjä sekä juovituksen tummuutta), silmien värin koodi, joka ei siis saa olla 4b: tä vaaleampi sekä purentakaavion koodi. Purentakaaviokoodin perään tulee vielä

lisäksi iso kirjain, joko B, M tai E. Kirjaimet kuvaavat purenan leveyttä: B tarkoittaa leveää, M keskileveää ja E kapeaa purentaa.

Lisäksi ensimmäiselle sivulle kirjataan ZTP-testin tulos eli onko koira hyväksytty testissä ulkomuodon ja luonteen osalta vai ei sekä mahdollinen jalostuskielto. Sivulle tulee myös tuomarin allekirjoitus.

Seuraavat kolme sivua ovat täynnä rastitettavia kohtia. Rastitettavia aihealueita on kaikkiaan 8, niitä ovat kokonaisvaikutelma, pää, runko, etuosa, takaosa, liikunta, luonne ja täydennykset. Yhteensä eri kohtia lomakkeella on 73, joissa kussakin on 4-5 vaihtoehtoa. Kustakin koirasta saadaan siis hyvin yksityiskohtainen kuvaus, paljon perusteellisempi kuin näyttelyarvostelu. Viimeiselle sivulle useimmat tuomarit – joskaan eivät kaikki – kirjoittavat vielä lyhyen kuvauksen luonnekokeesta ja koiran toiminnasta siinä, esimerkiksi miten koira meni hihaan kiinni ja kesti kuormituksen tai oliko jossain jotain ongelmia. Yleensä mikäli koira hylätään ZTP:n luonneosuudessa, syy kirjoitetaan tälle viimeiselle sivulle. Lisäksi loppuun tulee vielä uudelleen merkintä onko koira hyväksytty testissä vai ei ja tuomarin allekirjoitus.

ZTP-testi Suomessa

Suomessa ZTP-testejä on järjestetty kerran vuodessa aina vuodesta 1994 lähtien. Vain kerran on testi jäänyt osallistujien vähyden vuoksi pitämättä, sillä testissä pitää olla vähintään neljä koiraa. Suomessa pidettävät testit on anottu Saksan Bokseriklubilta, ne on arvostellut Bokseriklubin hyväksymä tuomari ja ne ovat täysin virallisia Saksassa. Suomessa hyväksytysti ZTP:n suorittanut bokseri on siis testin osalta jalostuskelpoinen sielläkin. Tulee kuitenkin myös huomata, että testissä hylätty koira on Saksassa jalostuskiellossa ja toisen epäonnistuneen yrityksen jälkeen lopullisesti. Hämmennystä Saksassa ovat herättäneet sellaiset koirat, joiden vanhemmista toinen on aiemmin hylätty ZTP-testissä Suomessa tai muualla. Saksassahan ei tällainen koira voisi jatkaa sukua eikä siten sen jälkeläisiäkään voi esiintyä testissä. Sen sijaan muualla kuin Saksassa syntyneen koiran vanhempien testaamattomuus ei ole Saksan Bokseriklubin kannalta ongelma. Saksan Bokseriklubi myös kirjaa kaikkien Saksan rajojen ulkopuolellakin testattujen bokserien tiedot tietokantaansa; virallisia ZTP-testejä on nimittäin järjestetty muutamissa muissakin maissa, esimerkkinä Portugali, Espanja ja Puola.

Suomessa testi on täysin vapaaehtoinen, se ei ole edellytyksenä mihinkään eikä se oikeuta mihinkään. Suomen Bokseriyhdistys rinnastaa ZTP:n jalostuksen osalta koe- tai luonnetestitulokseen, vaikka ZTP-testi luonnekuvaajana on rodunomaisempi ja parempi kuin luonnetesti- tai koetulos, ja vaikka ZTP:ssä on myös erittäin laaja ulkomuotoarvostelu. ZTP tarvitsisikin täällä Suomessa suurempaa arvostusta bokserin jalostusarvon mittarina ja toimenpiteitä, joilla kannustettaisiin bokserinomistajia sen suurempaan harrastamiseen sekä nykyistä parempia harjoittelumahdollisuuksia.

Suomessa boksereita on vuosittain testiin asti selviytynyt yleensä alle kymmenen, yleisin luku lienee 6-7, testissä hylättyjä koiria on ollut testiä kohden yleensä 0-2. Testin toisena järjestämisvuonna 1995 testiin tuli paikalle ennätyselliset 14 koiraa, joista puolet hylättiin. Testiin oli tuolloin ilmeisesti harjoiteltu aivan liian vähän, ja harjoituksen merkitys huomattiin sitten kantapään kautta. Yleensäkin testin voi sanoa karsivan eniten jo ennen testiä. Monet testiin tähtäävät ovat harjoitusten myötä joutuneet toteamaan, että koiran ominaisuudet eivät yksinkertaisesti riitä testin suorittamiseen. Joskus tapahtuu myös yllätyksiä, harjoitukset ovat menneet koko ajan hyvin viimeisiä harjoituksia myöten, mutta varsinaisessa testissä koira kuitenkin epäonnistuu. Syyt voivat tietysti tällöin olla moninaiset ja myös koirasta riippumattomat. Mikään testi tai koe ei ole koiran jalostusarvoa mitattaessa yksiselitteinen, mutta yleensä ZTP-testin selvittäneestä koirasta voi todeta sen täyttävän ainakin oikean bokserin minimivaatimukset; Suomen kantaan suhteutettuna nämä koirat ovat luonneominaisuuksiltaan yleensä maan parhaimmistoa

Suomessa pidettävä testi saattaa olla jossain tapauksissa jopa vaativampi kuin Saksassa pidetty. Saksassa käytännössä kaikki tekevät testin omalla tai ainakin hyvin tutulla kentällä ja tutulla maalimiehellä, kun taas Suomessa tämä on vain harvoin mahdollista. Suomessakin on tosin jo pitkään pyritty järjestämään harjoittelumahdollisuuksia testikentällä testin maalimiehen kanssa. Maalimiehen tuttuuskaan ei aina ole sekään ratkaiseva tekijä, testissä on hylätty koiria tutusta kentästä ja maalimiehestä huolimatta niin Suomessa kuin Saksassa.

Toinen Suomessa testejä ajoittain vaikeuttava tekijä on tuomari. Jokaisella tuomarilla on omat hieman toisistaan poikkeavat toimintatapansa esimerkiksi luoksepäästävyiden testauksessa, siinä miten irrottamista ohjeistetaan ja siinä miten puruosuuden jälkeistä avoimuutta tutkitaan. Koska emme täällä Suomessa tunne tuomareita edeltä käsin kovinkaan hyvin, jäävät tuomareiden erilaiset tulkinnat meille edeltäkäsien arvoituksiksi. Toinen tuomari saattaa esimerkiksi käskää käskemään koiran paljon etäämpää irti kuin joku toinen (vaikka siis irrotus ei olekaan mikään arvostelukriteeri) ja eräänä vuonna koirat joutuivat tekemään sivukuljetuksen puruosuuden päätteeksi. Joskus on saattanut jopa vaikuttaa siltä, että arvostelukriteeritkin ovat tiukemmat täällä Suomessa kuin Saksassa. Joka tapauksessa tuomarit ovat yleensä täällä ohjeistaneet maalimiehiä kuormittamaan koiria suhteellisen paljon; saman tasoista kuormitusta ei ainakaan ihan joka testissä Saksassa näe.

Mitä ZTP-testiin tulisi harjoitella?

On selvää, että testiin aiottulla bokserilla tulee tehdä yleensä kohtuullinen määrä suojeluharjoituksia ennen kuin

sen voi olettaa testin varmuudella selvittävän. Koiran lahjakkuudesta, iästä ja treenioolosuhteista sitten lopulta riippuu paljonko harjoituksia tarvitaan. Mikäli aiot bokserisi kanssa ZTP-testiin, selvitä maalimiehellesi testin kulku ja kerro, että koiran tulee kestää äänellisen ja visuaalisen uhan lisäksi kaksi kepiniskua. Testiä voi aiheuttaa maalimiehelle valottaessaan verrata saksanpaimenkoiran jalostustarkastukseen, joskin ZTP:ssä kuormitus on yleensä selvästi kovempaa. Koiran ei tarvitse irrottaa, mutta mikäli koiran koulutustaso sen mahdollistaa, sitäkin on hyvä muutaman kerran harjoitella, koska tuomarit usein käskivät käskää koiran irti pienen matkan päästä. Näissä tilanteissa on hyvä, jos koira tietää mitä sen tulee tehdä eikä yritä esimerkiksi jättää maalimiestä.

Koiran tulee tietysti myös hieman osata seurata vapaana ja olla kuullut joskus laukauksia. Mittaukseen voi koiraa totuttaa harjoittelemalla vaikka parin kepin avulla, harjoittelu nopeuttaa mittausta ja edesauttaa oikeamman mittaustuloksen saamista. Hampaiden näyttöä kannattaa myös harjoitella ja on hyvä muistaa, että saksalainen tuomari on yleensä paljon perusteellisempi hampaiden katsomisessa kuin tavalliset ulkomuototuomarit näyttelyissä. Myös koiran liikuttamisen harjoittelu ei haittaa, koira ei saisi laukata tai peitsata kun liikkeitä arvostellaan ja usein ZTP:ssä tuomari haluaa nähdä liikkeitä pidempään kuin ulkomuototuomarit yleensä. Koiraa ei myöskään liikutettaessa saa hirttää kaulapantaan kuten joskus näyttelyissä näkee, vaan koiran tulee saada liikkua löysässä taluttimessa.

Lähteet

Boxer-Klub E.V. Sitz München; Zuchtauglichkeitsprüfung (ZTP)

Boxer-Klub E.V. Sitz München; Ausführungsbestimmungen für die Wesensüberprüfung bei der Zuchtauglichkeitsprüfung des BK E.V., Sitz München

Boxer-Blätter, eri vuosikertoja